

pian homine glorietur; sed in *Domino*, seu in Dei bonitate; quasi diceret: Quid ergo vos, o Corintii, gloriamini, sive in vobis ipsis, sive in aliis hominibus, ob sapientiam, etc.? Gloriamini autem in eo, qui in

Corollarium pietatis, seu in hoc capite primo ad pietatem maximè notanda, et in praxim redigenda.

In hoc primo capite tria ad suam adificationem notet omnis, et quilibet christianus. Primum, quanti facere debet Christianismu gratiam. Secundum, quantum horre debet omnem in Christianismu divisionem. Tertium, quantum spernere debet qua mundus quidem estimat, Deus autem spernit, sa- pientiam humanam, potentiam, nobilitatem.

Primum colligitur ex v. 9, ubi Christianismus dicitor communio, societas cum Christo. Per baptismum Christo, Filiu Dei, unitus, incorporatus, factus sum tuorum quid cum eo, quasi Christus ipse. Per bapti- smum itaque factus sum in Christo filius Dei, heros Dei, coheres, consors, socius Filii Dei; ius habens in illo ad eternam bonorum Dei fructuinem cum eo. Quid magis, quid nobilis potest excogitari? quid felicis Deus ipse mihi dare potest? ob id gratias im- mensas Deo.

Ibidem, v. 9, vide ad quid adstringat haec nobilis: scilicet ad participationem, seu imitationem interne et externo Christi sanctitatis. Illius imitabitis intus, si Spiritu Dei agaris; imitaberis exteriori, si sancta quaque opereris. Haec utraque imitatio debet esse tota nostra similitudine; quod plus similes erimus Christo, eò plus socii, consorts, coheredes erimus Christi. Vide ibid.

Secundum colligitur, primò ex dictis ad v. 10. Duo Christianos omnes ad perfectam unionem invitant, nimirum unitas corporis, et unitas spiritus. Unum corpus sumus omnes. Unus spiritus, quo vivere de- huc omnes. Omnes meum una, cor unum de- bemus esse; qui secus facit, Christi corpus, Christique spiritum quasi dividit, quod horrendum. Secundo ex dictis ad v. 12 et 13, de horrore quem ipse D. Paulus habuit de minimà corporis Christi scissione.

CAPUT II.

1. Et ego, cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis aut sapientie, amittantes vobis testimonium Christi.

2. Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, et hunc crucifixum.

3. Et ego in infirmitate, et timore, et tremore multo fui apud vos :

4. Et sermo meus, et predicatione mea, non in per- suasibilis humanae sapientie verbis, sed in ostensi- sione Spiritus et virtutis :

5. Ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.

6. Sapientiam autem loquimur inter perfectos; sa- pientiam verò nihil seculi, neque principium hu- jus seculi, qui destruntur;

7. Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, que

Christo Iesu vos regeneravit, illuminavit, justificavit, Spiritu sancto donavit, à morte aliquando vindicabit, hincque Christiani denominamini.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite primo ad pietatem maximè notanda, et in praxim redigenda.

Tertiò ex ejus interrogatione: Numquid divisus est Christus? que interrogatio potest Christianorum divisionibus applicari.

Tertium colligitur ex dictis v. 27, 28, 29. Tria mundus estimat, sapientiam seu scientiam, potentiam, nobilitatem, et haec tria Deus sprevit in hominum salute procuranda. Stulta, infirma, ignorabilis elegit Deus, et ea que non sunt, ut ea que sunt, scilicet nobiles, potentes, sapientes destrueret. In his ergo non gloriandum, in ob has tremendum, quia à Deo contempta et reprobata. In Deo solo gloriamur. Deus unicò diligendus. Cor nostrum cordi di- vino penitus conformandum.

Speciatum notanda ab Ecclesiæ ministris.

In hoc eodem capite, prater tria jam notata, et omnibus Christianis communia, Ecclesiæ ministri habent quedam sibi specificata annontanda. Omnes ergo primum versum notent: *Paulus, vocatus apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei;* et hinc ad suam vocacionem attendentes, videant, an per Dei voluntatem in ministerium sint ingressi; timente ne secundum ejus indignationem et iram. Videant ibi.

Pastores, directores, omnesque animarum curam habentes, notent dicta ad v. 14, videantque num animas ad Christum Dominum ducant; an verò sibi ipsi devotas alicant, reddantque suas. Concionatores, verbi Dei ministri, notent dicta ad v. 17: Non in sapientia verbi, ne execratur crux Christi; et ad semper ipsos reflexi, videant quā simplicitate, tum animi, tum verborum, predictum verbum crucis, seu Crucifixum. Videant ibi dicta; videant et dicta ad v. 20, 21, 22, 23, 25, 26.

CAPITRE II.

1. Pour moi, mes frères, lorsque je suis venu vers vous pour vous annoncer l'Évangile de Jésus-Christ, je n'y suis point venu avec les discours élevés d'une élquence et d'une sagesse humaine;

2. Car je n'ai point fait profession de savoir autre chose parmi vous que Jésus-Christ, et Jésus-Christ crucifié.

3. Et tant que j'ai été parmi vous, j'ai toujours été dans un état de faiblesse, de crainte et de tremblement;

4. Et je n'ai point employé en vous parlant et en vous préchant, les discours persuasifs de la sagesse humaine, mais les effets sensibles de l'Esprit et de la vertu de Dieu;

5. Afin que votre foi ne soit pas établie sur la sagesse des hommes, mais sur la puissance de Dieu.

6. Nous prêchons néanmoins la sagesse aux par- fai, non pas la sagesse de ce monde, ni des princes de ce monde qui se perdent;

7. Mais nous prêchons la sagesse de Dieu renfer-

abscondita est, quam predestinavit Deus ante secula in gloriam nostram;

8. Quam nemo principum hujus seculi cognovit: si enim cognovissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent.

9. Sed siue scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris auditiv, nec in cor hominis ascendit, quae preparavit Deus illis qui diligunt illum;

10. Nobis autem revelavit Deus per Spiritum sum: Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei.

11. Quis enim hominum scit quis sunt homines, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita et que Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.

12. Nos autem non spiritum hujus mundi acceptimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus que à Deo donata sunt nobis:

13. Quae et loquimur non in doctis humanæ sapientiae verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spi- ritualia comparantes.

14. Animales autem homo non percipit ea qua sunt Spiritus Dei; stultitia enim est illi, et non pos- tent test intelligere; quia spiritualiter examinatur.

15. Spiritualis autem iudicat omnia, et ipse à no- mine iudicatur.

16. Quis enim cognovit sensum Domini, qui in- struit eum? Nos autem sensum Christi habemus.

ANALYSIS.

In hoc capite applicat sibi quæ in primo dixit: quia ergo Deus, sapientia seculari reprobata, elegit stultitiam predicationis crucis, ad salvandos credentes; stulta et infirma Deus elegit, ut confundentur serpentes et potentes.

Hinc asserit primò se idèo ad eos venisse, non in sublimitate sermonis et sapientie, sed in simplicitate et in infirmitate, ut Evangelium annuntiaret, v. 1, 2, 3, 4, 5.

Asserit secundo se tamen veram non ignorare sapien-

PARAPHRASIS.

1. Hinc et ego veniens, Evangelium Christi vobis annuntiatur, veni ad vos, non per sublimitatem sermonis, neque per subtilitatem sapientia secularia (sed illud vobis simpliciter predicavi).

2. Ita enim me gessi apud vos, quasi nihil aliud scirem, nisi Iesum Christum, huncque pro nobis crucifixum.

3. Hinc etiam et ego apud vos conversatus sum magnâ cum humilitate et cum timore et tremore (hu- militatis comitibus).

4. Propterea et mei sermones privati, et mea conciones publicæ, non constituerunt verbis, quibus humana sapientia uti solet ad persuadendum; sed Dei Spiritum et virtutem pre se tolerant.

5. Ut vestra fides non nasceretur ex humanae sapientia et eloquentia, sed ex Dei potentia.

6. (Veram tamen non ignoram sapientiam,) sequi- dem eam loquer inter perfectos; sapientiam verò non secularem, seu mundanam; neque superstitionem, dæmonum adminiculæ inventam, quorum potestas per Christum destruerit.

7.

mé dans son mystère; cette sagesse cachée qu'il avait prédestinée avant tous les siècles, pour notre gloire;

8. Sagesse que nul des princes de ce monde n'a connue, car s'ils l'avaient connue, ils n'eussent jamais crucifié le Seigneur de la gloire.

9. Et de laquelle il est écrit que l'œil n'a point vu, l'oreille n'a point entendu, et le cœur de l'homme n'a jamais conçue ce que Dieu a préparé pour ceux qui l'aiment.

10. Mais pour nous, Dieu nous l'a révélé par son Esprit, parce que l'Esprit de Dieu pénètre tout, jusqu'à nos secrets les plus profonds de Dieu;

11. Car qui des hommes connaît ce qui est dans l'homme, sinon l'Esprit de l'homme qui est en lui? Ainsi nul ne connaît ce qui est en Dieu, que l'Esprit de Dieu.

12. Or, nous n'avons point reçu l'esprit du monde, mais l'Esprit de Dieu, afin que nous connaissions les dons que Dieu nous a faits.

13. Et nous les annonçons, non avec les discours qui enseignent la sagesse humaine, mais avec ceux que l'Esprit enseigne; communiquant les choses spirituales aux spirituels.

14. Or l'homme animal ne connaît point les choses qui sont de l'Esprit de Dieu; elles lui paraissent une folie, et il ne peut les comprendre, parce qu'on doit en juger par une lumière spirituelle.

15. Mais l'homme spirituel juge de tout, et n'est jugé par personne.

16. En effet, qui connaît l'Esprit du Seigneur nous pour l'instruire et le conseiller? Mais nous avons l'Esprit de Jésus-Christ.

ANALYSIS.

1. Hanc enim, ut ait, loquimur inter perfectos; sa- pientiam non hominum, sed Dei; quam nemo, nec hominum, nec dæmonum novit; sed quam solus Dei Spiritus, omnia scrutans, et omniscius, revelat, v. 6, 7, 8, 9, 10, 41.

Hanc sapientiam nos, inquit, docuit Spiritus sanctus, v. 12; hanc et nos loquimur inter perfectos, seu spiritu- tibus, v. 13, quia animalis homo non percipit eum, sed ei similitudine videtur, v. 14, 15, 16.

PARAPHRASIS.

7. Sed loquimur Dei sapientiam, in mysterio et per mysterium (Incarnationis) absconditam, quam ab aeterno Deus predestinavit ad gloriam nostram (et temporealem et eternam).

8. Quam nulus ex principibus hujus seculi cognovit: si enim cognovissent eam, nequam Domum gloriae crucifixissent.

9. Sed in hoc mysterio implatum est quod pra- dixerat Isaías, 64, 4, nec oculus vidit, nec auris audi- vit, nec mens eiusquam hominis concepit que Deus preparavit illis qui diligunt ipsum.

10. (Quod autem haec fuit absconditum), hoc Deus nobis apostolis suis revelavit per Spiritum sum: hic enim Spiritus omnia etiam abdissima Dei penetrat.

11. Quis enim hominum novit que in hujus vel illius hominis animo sunt occultatae? sanè solus istius dæmonis spiritus qui unum cum ipso est, ita et solus Spiritus sanctus, qui ex Dei substantia est, et unum cum Deo, novit que Dei sunt.

12. Nos autem apostoli recepimus, non spiritum

Qui voluerit ergo apostolicus fieri, studeat ejus esse eloquentia, que res divinas deceat; non concinuate et de verbis sollicitate; sed que res altas, veritates sublimes, profunda mysteria, ingenti dicat animo, prout Spiritus sancti tolerat impetus Tunc verba ejus erunt *quasi ignis*, aut ignitis sagitte corda audientium penetrantes, et *quasi malaeus conterem* pertraham.

VERS. 5. — UT FIDES VESTRA NON SIT..., id est, non nascatur, etc., ut in Paraph., seu ut vestra ad Christum conversio non ascribatur humana sapientie, sed virtutis divine; non humanum credatur opus, sed divinum.

VERS. 6. — SAPIENTIAM AUTEM LOQUIMUR... Suam tuerit apud Corinthios auctoritatem, et quia eorum aliqui Paulum, ut ineloquentem et imperitum, minus existimabant, asserit quid veram non ignorat sapientiam. Quasi diceret: Licit apud vos, ut dixi, juxta Dei placitum, neglexerim usculi sapientiam, veram tamen non ignoro; siquidem sapientiam loquitur inter perfectos, id est, spirituales, provectiones; quos infra, v. 14, et cap. 5, v. 2, carnalibus et animalibus opponit.

SAPIENTIAM VERO NON HUJUS SECULI... Explicat quae sit illa sapientia, quam scit et cum perfectioribus loquitur. Ac 1° explicat quid non sit: *non hujus seculi*; id est, non secularis, mundana, humana, seu philosophia humana ratione comparata; sapientia hominum: haec enim vana est.

NEQUE PRINCIPUM HUJUS SECULI, id est, neque demonum. Diabolus in Scripturis sepe vocatur, *principes hujus seculi*, Joan. 12, 51. Neque sapientia demonum adminiculio inventa, seu philosophia diabolica, v. g., ars divinandi, magia, cultus demonum. Sapientia secundum superstitiones, qua tune erat frequens. Ista enim vanissima.

QUI DESTRUXERUNT, scilicet quantum ad potentiam, seu quorum demonum potestas per Christi regnum destruxerunt. *Nunc principes hujus mundi ejiciunt foras*, Joan. 12, 51. Si cum aliis, per principes hujus seculi, intelligas magnates, qui sapientia, opibus et potentia praestant inter homines, et quorum scientia est politica, jurisprudentia, cognitio historiarum; intellige etiam qui per mortem aboleantur et evanescunt.

VERS. 7. — SED LOQUIMUR DEI SAPIENTIAM. 2° Expli-

cit, oratio mea quia usus sum in Evangelio predicando, non (nisi) in persuasibilibus, id est, persuasoris exquisitis ad persuadendum, *humana sapientia* serbis; in hisce enim excelleant, Paulumque superbant oratores, et philosophi qui erant Corinthi.

Sed in ostensione spiritus et virtutis. Haec ergo fuit demonstratio apostolorum; ostendere nianum primo magnum velum et spiritum eructantem sapientiam et arcana; non humana, sed divina: ita ut manifeste cereuent audirent, Spiritum sanctum per os corum loqui. Secundo, ostendere magnas virtutes, id est, prodigia et miracula.

VERS. 8. — Ut fides vestra, etc. Quasi dicit: Ideo Deus vult me evangelizare, non in persuasibilibus humana sapientia verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis; ut *vestra fides*, id est, conversio vestra ad fidem Christi, tributar non hominum sapientiae et eloquentiae, sed virtutum, id est, potentiae et efficac-

iae quid sit: *sapientiam Dei*, et consequenter veram, sicut Deus ipse verus est. *Sapientiam in mysterio absconditam*, seu que abscondita est in mysterio et per mysterium Incarnationis, quae Incarnatio est per excellen-*tiam mysterium Dei, sacramentum Dei*, ut ipse Paulus loquitur.

Quoniam est ergo illa Dei sapientia quam D. Paulus loquitur cum perfectis? Ipse Dei Filius incarnatus, seu Christus Dominus, in quo sunt *absconditi omnes thesauri sapientiae*...

Ut haec Dei sapientiam intelligas absconditam in mysterio, recordare quod Filius Dei, Verbum Patris, ab aeterno, in situ Patris, est splendor glorie, ipsa Dei Sapientia; ubi vero Filius Dei factus est filius hominis; ubi Verbum caro factum est, hic Dei Filius fuit splendor absconditus in carne; Sapientia Dei fuit abscondita sub tegumento humanitatis nostrae. Christus itaque est verus Sapientia Dei in mysterio abscondita.

Ut autem intelligas Paulum dicentem: *Sapientiam Dei in mysterio absconditam loquitur, inter perfectos*, nota et adverte quod D. Paulus Christum, Filium Dei, Verbum carnem factum, omnibus quidem loquebatur et predicabat; sed diversimodo, scilicet, unique pro suo capitu; parvulus et adhuc infantibus in Christo, Christum ut lac, potum dabat; id est, eos rudimenta christiana fidei et ab omnibus necessarii credenda simplieriter docebat, ut iam dictum est v. 2; perfectis vero, spiritualibus et provectionibus, Christum, usus lidum cibum, porrigebat; id est, eos altria et sublimiora fidei christiana mysteria docebat; et hoc vocat sapientiam loquitur inter perfectos, seu ut est in Graecis, in perfectis. Itaque in Christo, Sapientia Dei, seu in Incarnationis mysterio, duo sunt distinguenda, justa mentem D. Pauli: Alia communia, ab omnibus ad salutem necessarii credenda; v. g., quod Deus factus sit homo, pro nobis passus, mortuus, etc.; et haec, quia creditu necessaria et intellectu faciliora, Paulus loquebatur omnibus. Alia vero secretiora, aliora, sublimia; v. g., que spectant ad modum et finem Incarnationis, passionis et redemptiois Christi; que ad adoptionem filiorum, ad predestinationem, etc.; que ad moralem significacionem passionis, crucifixionis, mortis et sepulture, resurrectionis et ascensionis Christi. Et hac D. Paulus loquebatur et explicabat, non omnibus, sed capacioribus tantum et in fide jam

cice Dei, nimur ut fides vestra sit fundata, non in hominum, sed in Dei sapientia et potentia. Ita Anselmus et alii.

VERS. 6. — SAPIENTIAM AUTEM LOQUIMUR INTER PERFECTOS. Loquimus enim et docemus veram et Dei sapientiam inter perfectos. Sapientiam, id est, secreta et aliora fidelia mysteria, nti de resurrectione, antichristo, reprobatore, predestinatione; vel potius *sapientiam*, id est, profundior et altiorum rerum fidei explicationem: uti de modo, consilio et fine incarnationis, passionis et redemptiois Christi. Illos perfectos vocat spirituales, versus 13. Quasi dicit: Licit ut expers videat sapientiam humana, non tamen divina: tametsi enim vobis, quis parvulus, tanquam lac, id est, simpliciter et facilem doctrinam dederim, tamet sapientiam arcana et divinam loquer inter perfectos.

Sapientiam vero non hujus seculi (quam supra vo-

profectis. loc autem vocat *sapientiam inter perfectos* *loqui*, sublimiora scilicet et profundiora de Christo, Sapientia Dei, dissere; secretiora Dei consilia et fidei mysteria exponere.

Sensus igitur est: Et si vobis, o Corinthii, ntpote in Christo parvulis, et in fide infantibus, communia tantum fidei mysteria, seu quasi christiane religiosis rudimenta, simpliciter exposuerim, Christumque, Dei Sapientiam, vobis, velut lac, potum dederim, non ignorauam sublimiora de Christo mysteria; hanc enim *Dei sapientiam, in mysterio absconditam*, alte et profundè loquer cum perfectioribus et in fide, provocioribus.

Recordandum hic quod D. Paulus Corinthi christiane religiosum fundamentum jecerit, Christumque pro nobis crucifixum simpliciter predicaverit; Apollo autem iisdem Corinthios Christum sublimiter et eloquenter explicaverit, hincque inter Corinthios schismatis origo, dum aliqui dicunt se esse Pauli, primi ilorum apostoli; alii vero se esse Apollo, vixi Pauli sublimioris et eloquentioris. D. Paulus hic Apollo sublimiter et eloquenter predicanum non damnavit; sed sua simplicis apud Corinthios predicationis rationem ita reddit, ut suam tuatorem apud eos auctoritatem et famam, et nolit apud ipsius minus sapientem et imperitum haberi. Hinc ait, *sapientiam loquimur*, non cum parvulis, utpote illius incapacibus, ut dicit cap. 5, sed cum perfectis.

In mysterio. Multi et plerique recentiores, Estius, Cornelius, Menochius, Tirinus, etc., volunt, in mysterio, referri ad *loquimur*; quasi diceret Apostolus: Loquimur secreto et apud pauciores. Contrarium tamen asservat Theodorelus; sensus non est: In mysterio loquimur, sed: *Sapientiam, quae est in mysterio abscondita*, hominibus proferimus. Verba sunt Theodoreti; idem post ipsum casent alii multi.

Sed ad hanc constructionem preferandam duo movent: primorum, quia sensus multo planior et pleniior est, si jungatur, in mysterio, cum, que abscondita est, et intelligens, ut supra explicati, Sapientiam Dei, seu Filium Dei, per incarnationis mysterium absconditam, que Incarnatio hic et alibi est antonomastice *sacramentum et mysterium Dei*, et *sacramentum absconditum*. Secundum, quia inutilis est addere quod loqua-

cavit humanam), *neque principem hujus seculi*, qui destruerunt. Sensus hujus loci est: Sapientiam loquimur non hujus seculi, id est, sapientiam philosophie secularis, que naturali rationis lumine comparari potuit; neque sapientiam principem hujus seculi, id est, introductam a demouibus, qualis genitilium et superstitionis philosophie, quae refuta erat doctrina Simonis; qualis item maxime deorum cultus cum ceremoniis: qui principes hujus seculi, id est, demones, destruerunt sive aboleverunt, destrunserunt, inquam, per Christum, qui in hoc apparuit et dissoluebat destruxit opera diaboli, 1 Joan. 3, et ut princeps hujus mundi ejiciatur foras, Joan. 12. Destruerunt ergo, qui potestas eorum destruerunt.

VERS. 8. — Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, que abscondita est; sapientiam que Dei abscondita est, id est, consilia divinae sapientiae que Deus esse voluit abscondita, et ante Filii sui passionem paucissimis revelata (que idem Apostolus, Ephes. 5, vocat sacra-

mentum absconditum à seculis in Deo), loquimur et docemus non propriae et passim apud omnes, quia non omnes in epijunt, sed in mysterio, id est, secreto, et apud pauciores, sollicit eos qui spirituales et perfecti sunt. Quidam ita suppetit et exponit: *Loquimur Dei sapientiam*, latenter in mysterio, id est, absconditam illam, quam predestinavit Deus, etc.

Quam predestinavit Deus ante secula in gloriam nostram; quam sapientiam, id est, que consilia sapientiae sue Deus ab aeterno predestinavit ac decrevit esse quia deus nos adducere ad gloriam adoptionis filiorum. VERS. 8. — *Quam nemo principum hujus seculi cognovit*. Q. d.: Si hanc sapientiam vel potius gloriam, ejusque per Christum predestinationem cognovissent Pilatus, Annas, Caiphas, aliique principes Iudeorum, nunquam Dominum ipsius gloria, scilicet Christum, cuius merito nobis, ante secula, puto ab aeterno, predestinata et preparata est huc aeterna gloria,

et principes vestri, etc. Non ideo tamē excusat, post tot et tanta miracula à Christo in divinitatis sue testimoniū patrata.

Abscondit se Deus homo, Sapientia Dei, ut morti tradatur, et morte sua vitam nobis mereatur. O bonitas! quorundam hominum peccato usus est Deus, ad salutem omnium procurandam. O sapientia!

Vers. 9. — Sed sicut scriptum est... Sed evenit per hoc mysterium, quod scriptum est, seu in hoc mysterio impletum est quod ex predixerat Isaías, 61, 4. Propheta sensus exprimit Apostolus, verba non scrupulosus refert: *Ix cor homini ascendit*, id est, in mente venit. Isaiae verba sunt haec: *A seculo non audierunt, neque auribus percepérunt, oculus non vidit, Deus absque te, qui parápreasti expectabitis te*, c. 64, v. 4. *Qae preparasti*, scilicet Incarnationis mysterium, Christum Filium tuum, Salvatorem nostrum, nostramque per eum adoptionem, ac denique gloriam aeternam. Siquidem, ut v. 7 dictum est, *Sapientiam suam, Filium suum, predestinavit Deus ad gloriam nostram et temporalem in terris, et aeternam in celis*. Superat autem omnem sensum et intellectum et cognitio Incarnationis Filiū Dei, Salvatorem nostri, et cognitio nostre per eum adoptionis, et cognitio nostra per eum glorificationis aeternae. Hie itaque Isaiae textus intelligi potest et de Salvatore, quem nobis preparavit Deus, et de salute nostra, per gratiam in terris ineōtā, et per gloriam in celis consummandam, crucifixiōnē; adverſit solerter Gabriel Vasquez, 1 p., disput. 2, cap. 3.

Si enim cognovissem, intellige sapientiam Dei de qua jam fuit locutus.

Nunquā Dominus glorie crucifixiōnē; Dominum glorie simpliciter intelligent Dominum, id est, Deum gloriosum, quomodo in Psalmis res gloriae et Dominus maiestatis appellatur. At Graeci interpretentur *Dominum glorie Christum dici volunt, quod per crucem esset ad gloriam evanescens*.

Vers. 9. — Sed sicut scriptum est. Sed scilicet abscondita fuit eis hec sapientia, et gloria, que finis est sapientia istius; idque probat ex eo quod de ea scriptis Isaías: *Quod oculus non vidit*, etc. Nota Isaías, cap. 64, quem hic citat Paulus, agere de incarnatione Christi et vita presenti. Videbat admirans Isaías avolare ad incarnationem et Christo nomine, ad gloriam celestem, qui fructus est et finis incarnationis Christi. Tales enim ruptus et transiūs, propheticis ob lumen prophetum sublimi et ampli simili familiares. *Oculus non vidit*, id est, superaret omnem sensum, experientiam, cogitationem naturalem, et omnem hominū naturale desiderium, ea bona que tu, dōmīne Deus, preparasti per Christum, expectantibus te; tum in hac vita, scilicet iūi qui aliudque de iūi iam inaudierunt; tum maxime et propriissimum in futura gloria: in illa enim Deus, qui est omnia bona, dabit se beatis, et erit omnia in omnibus, ait Anselmus. Hic enim Isaiae verba probat Apostolus id quod dixerat; scilicet areanam et absconditam esse sapientiam, neque ac gloriam Christi. Nota: *In cor homini non ascendit*, id est, in mente hominis non vent; sive homo naturaliter cogitare, concepire, intelligere nequit. Cor enim per catastres, Hebreis, mente significat. Hebrews, ments cogitatione vocant ascensum; et cogitare vocant ascendere in cor. Pro expectantibus, ut habet Isaías, Paulus habet diligenter, quia expectatio a dilectione manat naturaliter.

Vers. 10. — Nobis autem revelavit Deus per spiritum suum; ne quis objiciat, quo igitur pacto vos illa loqui

Quæ salus est Incarnationis fructus et finis, juxta illud: *Quam predestinavit... De his tribus absque te, Deus, nec recte cogitare, nec loqui possumus*.

Vers. 10. — Nobis autem revelavit Deus... Consequenter ad precedēntē poterat objici: Si nec sensibus attingi, nec mente percipi potest haec Sapientia Dei in mysterio abscondita, nosquæ salus ab eā manans, unde ergo, tu apostole, eam nōsti, camque loqueris? Huic objectioni occursens, eamque solvens dicit: *Nobis, apostolis suis, Deus illam revelavit per Spiritum sanctum suum, quem in nos effudit abundē*.

SPRITUS ENIM OMNIA SCRUTAT. Hic enim Dei Spiritus, utpote Deus ipse, intime penetrat, et perfectè cognoscit omnia que in Deo sunt, etiam abditissima et secretissima. Absque illa inquisitione aut persecutione, Deus, uno aeterno mente intuitus, omnia videt et intimè penetrat: hunc autem intuitum Dei omnia penetrantem, Scriptura, humano more loquens, exprimit per verbum scrutatur, quia nos scrutari solenus que plane et perfectè cognoscere volumus. Hinc dicit: *Seruat corda et renes Deus*.

Vers. 11. — **Quis enim hominum scit quae...** Per similitudinem probat quod Spiritus Dei omnia novit que sunt in Deo, et quod solus novit. Sicut enim nullus hominum novit que sunt occultata in animo hujs, vel illius hominis, nisi spiritus, seu mens et intellectus istiusmet hominis, qui spiritus est unum quid cum illo homine, sic et solus Spiritus sanctus, potestis, si nec in mente cuiquam venire poterit? Deus, inquit, nobis per spiritum suum revelavit. Unde Clemens Alexander, lib. I Padagogi, cap. 6, sic interpretatur: *Nec auris audiunt: præter illam, inquit, solam, que in tertium coram rapta est*; puta Pauli, qui in paradise, aure sua audivit haec aera verba, quæ non licet homini loqui. At ergo Paulus: *Nobis autem, intellige, non omnibus fideliis*, sed apostolis, qui eadem mysteria tradamus aliis, et, ut supra dixi, sapientiam loquuntur inter perfectos. Hic est *Spiritus sanctus, quem, at Dominus ad apostolos, Joan. 14, mittet Pater in nomine meo: ille vos docebit omnia*; et cap. 16: *Docebit vos omnem veritatem*.

Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei Scrutatur, id est, penetrat et perspicit. Homines enim, ut quid ignorantep, illud scrutari et inquirentur solent; Deus autem sine inquisitione omnia una mentis certum in icta et intuitu (Ita u. Thom., Theodor., Theophyl.). *Profunda Dei* vocat omnia intima et secretissima Dei consilia; inter quæ maximum est hoc mysterium glorie et redemptiōnis hominum per Christum: hec omnia penetrat et pervidet Spiritus sanctus, quia unius cum Deo est essentia et cognitio, ac consequenter ita profunda Dei scrutatur, ut nihil remaneat in Ieo in cognitione, sed ejus cognitio et visio obiectum sum adsequi. Domine tantum cognoscat, quantum cognoscere potest, id est, comprehendat Spiritus sanctus, utpote Deus, tan Deum quam divitatem. Ita Molina, I part., quast. 14, art. 5; Theodor., S. Thomas. Quasi dicat Paulus: Haec mysteria et arca Dei revelavit nobis Spiritus sanctus, ille omnium secretorum Dei est conscius, adeoque scrutatur et pervidet profunda Dei.

Vers. 11. — **Quis enim hominum scit quae sunt hominis, quae in hominib⁹ infiniti, puta in corde et mente, delictis, nimis cogitationes, volitiones et intentiones, ipsiusque fundum cordis humani?**

Nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita et quae Dei sunt, quia in Dei mente sunt abscondita, puta cogitationes, consilia et determinations diuine voluntatis,

qui eamē cum Deo naturam ac substantiam habet, omnia qua Dei sunt, et in Deo, novit.

Vers. 12. — **Nos autem non spiritum...** id est, non humana ac secularia sapientia donati sumus, ut terrena et secularia sciāmus et loquamur.

SED SPirituM qui ex Deo est, id est, qui ex Dei ipsis substantia est, seu Spiritum coessentialē et consubstantiale Deo, hunc praeceperunt et instruētore habuimus. Ita D. Athanasius, Theophylactus.

UT SCIAMUS... Et quia lux est ille Spiritus Dei, per illum sumus illuminati, ut per fidem cognoscamus ea mysteria que in nostri gloriam facta sunt, et ingentia beneficia que ex summa Dei misericordia nobis sunt praeparata, et iam in Christo concessa.

Agit D. Paulus, ut patet, de beneficiis toti humano generi, totique Ecclesiæ collatis, per Christi mysteria; frustra ergo haec verba contorquent heretici, ut suā stabilient pacem fidem ac scientiam de sua, v. g., justificatione in individuo: de hoc enim non agitur.

Vers. 15. — **Qae et loquimur**, id est, que mysteria, et dona Dei, nobis per Spiritum sanctum revelata, loquimur, aliquos docemus; non verbis artificiis rhetorico construis, nec argumentis et rationibus ex philosophia deducit, sed eloquio Spiritus sancti, seu que nobis suggerit Spiritus sanctus. Grace, in doctis, in doctis Spiritus sancti, supple verbis. Noster interpres legit, et eloquitur, in doctrinā; Syr. legit idem.

SPiritualibus spiritualia comparantes; Græc., con ferentes, exp̄r̄bentes. Hoc nonne spiritualibus duplice modo potest sumi, vel in neutro genere, vel in masculino, et hinc duplēcē sensum habet. Si in neutro genere sumatur, sensus est, quid divus Paulus spiritualiter, seu eloquentia spirituali tradat res spirituali, et sic cetera. Si in masculino sumitur, sensus est quod viris spiritualibus res spirituales tradat. Apostolus. In primo sensu, sermo accommodatur materiae; in secundo, materia accommodatur auditoribus. Primum

nenō cognovit, nisi *Spiritus Dei*, id est, Spiritus sanctus, qui corum sequit̄ ac superis est conscius. Est enim Spiritus sanctus intimus, sequit̄ ac spiritus hominis ipsi est intimus; ita Spiritus Dei, divinitatis, divinitatis omniscientia et omnipotētia est participes. Cū ait, *nemo cognovit nisi Spiritus, subaudientem est, et nisi ei cui voluerit Spiritus in revealare, uti mihi et apostolis illum ea revealasse dixi. Nemo nisi Spiritus*, q. d.: *Nemo scit secreta Dei, nisi Spiritus Dei, et illi qui candem cum Spiriti habeant naturam, intellectum, cognitionem, scilicet Pater et Filius; hi solum sciunt profundam Dei, nemo alius*.

Vers. 12. — **Nos autem non spiritum hujs mundi acceptimus, sed Spiritum qui ex Deo est.** Nos, inquit, non spiritum mundi acceptimus, id est, non sumus instituti sapientia mundana et seculari (sic enim spiritum mundi Graeci interpretantur), ut sciamus que sunt hujs seculi; sed acceptimus Spiritum qui ex Deo est, id est, Spiritum Dei. Loquimur ut supra, in personā apostolorum, qui non fuerint imbuti sapientia hujs mundi, sed replete Spiritu sancto.

Ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis; q. d.: *Hic Spiritus ostendit et revelat nobis quæ et quanta bona a Deo nobis, scilicet apostoli, aliisque diligenter Deum, donata sunt, numeris tantu quanta nec oculus vi-*

sensus sequitur D. Chrysostomus, et post eum multi antiqui et recentiores; secundum assert Theophylactus, eumque sequitur D. Thomas et ali multi.

Sed quis sensus litteralior est, et Paulina mente conformior? Attende consideratis et precedēntibus et sequentibus, puto quod secundus: hic enim locus relationem habet ad id quod v. 6 præcessit: *Loquimur sapientiam inter perfectos*, et ad id quod sequitur, v. 14, 15, etc., et maximè initio cap. 3: *Non potui vobis quasi spiritualibus login, sed tanquam parendi in Christo, lac vobis potius dedi.* Spiritualis hic vocat quos supra vocavit perfectos; per spiritualia hic intelligit, quod supra sapientiam appellavit, scilicet sublimiora et secretiora fidei. Vide dicta v. 7.

Vult ergo dicere Paulus quod mysteria sibi revelata doceat quidem alios, non indiscriminatum, omnium omnibus tradens, sed accommodate et proportionate, pro suorum auditorum captu ea conferens et explicans; spiritualia scilicet et sublimiora tradens viris spiritualibus et perfectis; communia verò, et ab omnibus necessariō credenda, dans potum sicut lac parvulus, quos hic animales vocat. Vide dicta v. 2 et 7. Itaque *exp̄r̄bentes*, consulto et adhibito judicio tridentes, conferentes. Comparatio est, ubi distinctio ac separatio.

Vers. 14. — **ANIMALIS AUTEM HOMO...** Dat rationem utrūq; cum distinctione supradicta. Ut autem textum intelligas, nota quod *animalis*, seu qui anima vivit, tripliciter sumitur in Scripturis: Primum qui crescit, nutritur et alimentis indiget, ut vivat, sicut alia animalia indigent alimentis; et hoc sensu Adam dicitur *animalis*, 1 Cor. 15, 45. Secundum qui sequitur animalis sensitiva concupiscentias, seu carnis desideria; sic Judas in sua Canonica quosdam vocat animalies, spiritualibus non habentes. Tertiū qui solus anima lumine naturali ducitur, et sic etiam fidelis, qui tamen sensus et naturale rationis lumen plerūque sequitur, et vix assurgit ad ea quae sunt sensibus et rationi superiora,

dit, nec auris auditiv, nec in cor hominis ascenderunt.

Vers. 15. — **Quæ et loquimur**, id est, que eadem tradimus aliis, sed non passim omnibus.

Non in doctis humanis sapientia verbis. Doctis, Græcē persuasivis. Sensus: Elōquimur mysteria nobis per Spiritum Dei revelata, non utentes verbis artis compositis, nec oratione per humanam sapientiam intructa.

*Si in doctrinā Spiritus, id est, in iis verbis, quæ et qualia docet Spiritus sanctus. Sensus: Sed utentes oratione qualem docet ac suggerit Spiritus sanctus. Sic Joan. 6: *Ei erant omnes dociti, seu dociles Dei; Græcē, docti, docti Dei.**

spiritualibus rebus spiritualia verba et discursus comparantes, et conferentes; q. d.: Doceo hanc spiritualium sapientiam è Scripturā, et aliis spiritualibus discursibus, non autem philosophicis, rhetoriciis, ant terrenis rationibus, conceperit et eloquies. Spiritualibus viris spiritualia adaptantes, id est, tanquam illis apta tradentes. Nam spiritualibus utique spiritualia convergent. Unde super dicti: *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Hinc etiam sequitur: *Animalis homo non percepit ea quae sunt Spiritus Dei.* Et post: *Spiritualis autem sapientiam est sapientia Dei.* Et docet: *Spiritualis autem sapientiam est sapientia Dei.* Et docet: *Spiritualis autem sapientiam est sapientia Dei.*

Vers. 14. — **Animalis autem homo, non percepit ea**

dicitur animalis. Quo sensu animalis, parvulus in Christo, carnalis, et secundum hominem, hic idem sunt. *Bonum Rerum in se modic.* *Utriusque virtutibus.*

Itaque parvulus in Christo, et alius animalis homo, fide licet instructus, et mysteria credit, pra imbecillitate tamen spiritus, non intelligit ea que sunt Spiritus Dei, id est, magis spiritualia, sublimiora, ac divinitaria in mysteriis fidei.

STULTITIA ENIM EST ILLI. Hæc, quia aliora, videntur illi absurdia et ratione contraria, et ea non potest intelligere, quia spiritualiter, sunt disintendunt, examinanda, judicanda. Biblia Romana habent, *examinat.* Hoe autem ipsius captum superat, utpote qui naturali tantum rationis lumen est assuetus. Sicut supra, cap. 4, 18, dixit quid *verbam crucis percutientibus,* id est, infidelibus, est *stultitia*, sicut dixit quid spiritualiora fidei sunt ipsi infidelibus, sed in fide parvulis, stultitia. Hinc probat quod haec spiritualiora non solum illi parvulis et infirmis exponna; ut enim benè D. Thomas explicat, his in verbis hæc includuntur ratioinatio: Nulla sunt tradenda documenta, quae capere non potest; sed homo animalis non potest capere *sunt Spiritualia Dei.* Animalis hic dicitur, qui tantum sensus, et naturale rationis lumen sequitur; sive qui secundum animam est, et secundum animam sapientiam, quique anima sensa et cogitata sequitur, quales erant apostoli ambae Spiritum sanctum, et Corinthii hoc tempore, quarentes eloquuntur; et jam multi fideles etiam non mali, qui aliora non capiunt.

Nota. *Animalis* dicitur, qui anima vivit; sumitque tripliciter: Primo, qui crescit, nutritur, eget cibo, ut animalia. Sic Adam creatus licet in gratia, dicitur *animalis.* 1 Cor. 15. Secundo, qui sequitur animam, id est, conscientiam, desideria. Sic Judas vocat *animales*, spiritum non habentes. Tertio, qui scientiam, non spiritualiem et sublimem, sed anima sensibusque obviam, et facilem sequitur. Ita hic capit.

Sie *spiritualis* dicitur, qui Spiritu vivit. Primo, qui spiritus, non egens cibo, sic Christus post resurrectionem dicitur *spiritualis.* 1 Corith. 15. Secundo, qui Spiritus instinctum, dictamen, et impulsu sequitur. Ita sepe alibi. Tertio, qui Spiritus sublimem doctrinam capi et haurit, ita hic vocatur *spiritualis*, inquit Chrysostomus, D. Thom. et alii.

S. Bernardus, vel quisquis est auctor tractat de *Vita solitaria.* Incepit inquit, status potest dici animalis; proficiemus, rationalis; perfectorum, spiritualis, etc. Perfectio vero hominis rationalis intima est hominis spiritualis; perfectio ejus, revelata facie speculari gloriam Dei; perfectio vero transformari in eandem imaginem a claritate in claritatem, sicut a Domini Spiritu.

Stultitia enim est illi. Melius ex Greco: *Stultitia enim et sunt.* Quia que sunt *Spiritus Dei,* stultitia sunt illi homini; sublimiora divini *Spiritus* mysteria: nimis in que Paulus inter perfectos loquitur.

Ei non potest intelligere. Graces, cognoscere, scilicet ea quae sunt *Spiritus Dei.* Nondum est, inquit, capax eorum cognoscendorum, nondum aptus est ad ea percipienda.

Quia spiritualiter examinatur, juxta rationes *Spiritus sancti*, et regulas fidei. *Examinatur.* Ita Biblia Romana. Animalis homo non potest percipere quae sunt *Spiritus Dei:* quoniam illa spiritualiter examinatur, id est, spirituali intellectu examinanda, discutienda, ac dijudicanda sunt.

Vers. 15. — *Spiritus autem iudicat omnia.* Vocabulum *spiritualis*, qui fidem et prudenter atque doctrinam *Spiritus sancti* sequitur, qui *Spiritus rectorem*

pare spiritualia documenta; ergo non sunt ei tradenda.

Vers. 15. — *Spiritus autem... Spiritualis* triplex estiam sumitur: 1° qui cibo non eget, ut Christus nunc; 2° qui spiritus dictamen sequitur; 3° qui subtiliora fidei mysteria intelligit. Itaque *spiritualis*, perfectus ac solidus Christianus, qui *Spiritus sanctum* doctorem habet, discernit, discutit et iudicat omnia, etiam sublimiora.

Ei non potest intelligere... quia aliorum examine et iudicio superior est, utpote *Dei Spiritu illuminatus.* Hoe ergo intelligentem de homine verum spirituali, et ut spirituali, seu ut spiritualiter iudicante; perfectus ac solidus Christianus, qui *Spiritus sanctum* doctorem habet, discernit, discutit et iudicat omnia, etiam sublimiora.

Vers. 16. — *Quis enim cognovit?* Rationem dat ob quoniam spiritualis non potest iudicare ab animali, quia scilicet animalis caro sensi et intellectu rerum divinarum et spiritualium. Quasi diceret: Ut animalis homo spiritualiter iudicare posset, debet *Dei mentem* et secreta eius, nonne ea quoniam nōrum homo spiritualis; et non cognoscit ea; vel enim illa naturaliter

animam habet, et doctorem. Ita S. Chrysostomus, Anselmus et divus Thomas. *Spiritualis omnis iudicat,* id est, examinat, redarguit, et discernit secundum regulas fidei, et prudentiae divinae, quae latet, ut in eo quoque spiritualis est, a *Spiritu sati* est instructus. *Sensus:* *Homini spiritualis* (quem supra dixit perfectum), qui pro consuetudine mentem habet exercitata in divinis, utpote iam adulst et provocatus in vita spirituali, idoneus est ad benè iudicandum, non solum de rebus sensibilibus atque terrenis (quod solum potest animalis); verum etiam de spiritualibus, id est, altioribus ac difficilioribus religionis nostræ mysteriis, que a Christo ecclesia vocantur. Joan. 5. Si, inquit, *terrena dixi vobis, et non creditis, quoniam si dixeris vobis celestia, credetis?* Augustin. lib. de verâ Religione, cap. 51, de spirituali dicit: *Omnis iudicat, quia super omnia est, quando cum Deo est: cum illo autem est, quando purissime intelligit, et tota claritate quod intelligit, diligat.*

Ei ipse a nemine iudicatur. A nemine, id est, a nullo alio, qui videlicet non sit spiritualis. Ita post Chrysostomum Theophylactus, adiecta similitudine de videente et non videente. Nam qui videt, et sua videt, et ea que sunt non videunt: *bis verò nec sua, neque illius sunt videt.*

Aliqui spiritualiter a spirituali iudicari, quoniam Petrus a Paulo iudicatus fuit, Gal. 2, nihil prohibet.

Linde nec sequitur hominem spiritualium non iudicari a lege. Nam et lex ipsa spiritualis est, Rom. 7. Sed dices: *Igitur a suo principe vel prelato, si sit animalis, iudicandus non erit.* Quis est *spiritualis* est?

Verum hic non agi de jure publice potestatis, quod est principium et prælatorum. Tantum enim hoc loco vult Apostolus per spiritualium excluere animalium et mundanum sapientiam, et conferre ac preferre spiritualium animali quā gloriabantur Corinthi, et cujus imperitum Paulus postponerat Apollo. Unde facit Corinthios vocat *animales*, quia querent docta humana sapientia verba, id est, humanam sapientiam et eloquentiam, qualem mirabuntur in Apollo: *diriges eos non posse iudicare de spiritualibus, et sua sapientia spirituali;* se vero et simili viris spirituales iudicare debere tam sapientia spiritualis, quam animali. Hoe et non aliud vult Apostolus.

Vers. 16. — *Quis enim cognovit?* per se scilicet *sensus Domini,* qui *instruit eum?* Respicit Apo-

et vi luminis naturalis nōset, quod est impossibile; vel supernaturaliter, Deo scilicet revelante; sed superponitur contrarium, cūm supponatur animalis, seu solus anime naturali lumine ductus. Quis enim hominem humano lumine mente Dei melius novit, ut doceat eum?

Nos autem *ensem Christi habemus;* Syr., menem; Arab.; intellectum; Æthiop.: *Cogitationes tenues ac novimus ex revelatione Spiritus sancti,* ut dictum est, v. 10. Apostoli mens his in verbis est Corinthiis insinuat, 1° quid apostoli per *Spiritum sanctum* spacio-

stulos ad locum Isaiae 40, qui sic habet: *Quis cognovit mentem Domini, et quis ejus consiliarius fuit?* *Qui instruit eum?* Igitur Paulus hæc interrogatoria proflare intendit, non animales, sed spirituales, cuiusmodi imprimitur erant apostoli, nōesse ea quae sunt *Spiritus Dei:* ac de his posse iudicare, eademque alius tradidit.

Nos autem *sensus Christi habemus.* *Sensus,* id est, mentem, intelligentiam, sapientiam Christi, puta spirituali mysteriis iudicare possimus, atque illis ea tradere quae coram discendorum fuerint capaces.

Corollarium pietatis seu in hoc capite maximè notanda, et ad proximam redigenda.

4° Vir apostolicus in apostolo Paulo obseruat apostolicum vite, scientie, conversationis et predicationis modum. Paulus Iesus Dei, apostolus Iesu Christi, ut apostolatum juxta Dei beneficium exercitat, humilius est in se, humiliter, et cum canibus sincerae humiliatis indicis, inter homines conversatur, v. 3, quasi solum Iesum Christum, huncque crucifixum sciat, v. 2. Hunc unum predicit simpliciter, abjectis humanae scientie ornamenti, v. 4; et magno spiritus ardore, Dei Spiritu præ se ferente, v. 4. Hæc est veri Apostoli idea, hic a Spiritu sancto nobis in D. Paulo describit; ad quam quipus quis accesserit, cōdītus est Iustus Apostoli titulum merebitur. Videat concionator evangelicus dicta v. 1, 2, 3, 4. Videat speciem quae sunt apostolicae demonstrationes, ut illis utatur. Vide v. 4.

2° Omnis anima Christiana discat ex v. 2, quod sit lac christianæ pietatis, sanguis nimirum Domini nostri Iesu Christi, Filii Dei, pro nobis passi, crucifixi,

CAPUT III.

1. Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam parvulus in

Christo.

2. Lac vobis potum dedi, non escam; nondum enim

poteratis; sed nec nunc quidem potestis, adhuc enim

carnales estis.

3. Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis?

4. Cum enim quis dicat: *Ego quidem sum Pauli,* alius autem: *Ego Apollo, nonne homines estis?* Quid igitur est Apollo? quid vera Paulus?

5. Ministri ejus cui credidistis, et unicuique siue

Dominus dedit.

6. Ego plantavi, Apollo rigavit; sed Deus increvit.

7. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui

rigat; sed qui incrementum dat Deus.

ritalem ac divinam receperunt sapientiam, ad celestia fidei mysteria homines edocenda; 2° quod hoc divina sapientia apostolorum sit sine comparatione sublimior ac prestantior humanae ac seculari sapientia, quam tantoper mirantur Corinthi, quia adhuc animales et nondum spirituales.

Mundane sapientie contemptum ingerit; ecclesiastice et divinae sapientie amorem inspirat; abstrahit ab illa, ut ad hanc transferat. Juxta D. Pauli scopum, istam et tu contemne, hanc ama et desidera.

enim sapientia non Platonis est, non Pythagore, sed Christi, qui sua ipsius dogmata menti nostræ infudit. Ita Chrysost. Potest autem tota sententia sic explicari: Quamvis secundum prophetam nemo perfectè novet mentem, consilia et cogitationes Dei; multo minus quibusdam sit qui possit eum instruire consilis; nos tamen apostoli, qui spirituales sumus, mentem Christi Domini ex revelatione Spiritus sancti percepimus: ut de spiritualibus, id est, arcana religiones mysteriis iudicare possimus, atque illis ea tradere quae coram discendorum fuerint capaces.

CHAPITRE III.

1. Aussi, mes frères, je n'ai pu vous parler comme à des hommes spirituels, mais comme à des personnes encore charnelles, comme à de petits enfants en Jésus-Christ.

2. Lac vobis potum dedi, non escam; nondum enim poteratis; sed nec nunc quidem potestis, adhuc enim carnales estis.

3. Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis?

4. Cum enim quis dicat: *Ego quidem sum Pauli,* alius autem: *Ego Apollo, nonne homines estis?* Quid igitur est Apollo? quid vera Paulus?

5. Ministri ejus cui credidistis, et unicuique siue

Dominus dedit.

6. Ego plantavi, Apollo rigavit; sed Deus increvit.

7. Cest moi qui ai planté, c'est Apollo qui a arraché; mais c'est Dieu qui a donné l'accroissement.

8. Et ainsi celui qui plante n'est rien; celui qui arrache n'est rien; mais tout vient de Dieu, qui donne l'accroissement.